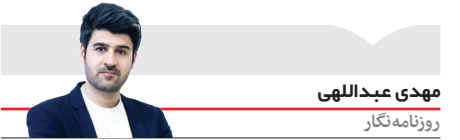

دولت متهم اصلی سقوط سرمایه، مجلس یازدهم چه کارهایی می‌تواند انجام بدهد

۵ پیشنهاد برای ارتقای سرمایه‌گذاری

مهدی عبداللّهی

روزنامه‌نگار

سرمایه‌گذاری به‌عنوان یکی از اجزای تابع تقاضای کل که انتظار می‌رود عامل رشد تولید، درآمد و اشتغال کشور شود در صورت نوسانات نامنظم، می‌تواند خودممنشأنی ثباتی تولید ناخالص ملی و کاهش سطح درآمد و پس‌انداز داخلی شود. تشکیل سرمایه در اقتصاد ایران از دیرباز به دلایل گوناگون از جمله وابستگی ساختاری اقتصاد ملی به درآمد نفت، نوسانات نرخ ارز، بی‌ثباتی قیمت‌ها، گسترش حوزه مداخله دولت در اقتصاد، ناکارآمدی توزیع اعتبارات سیستم بانکی و عدم تداوم فضای اجتماعی اطمینان‌بخش، با نوسانات و تنگناهای زیادی مواجه بوده است. کشور ما به‌رغم دستیابی به منابع مالی حاصل از صادرات نفت قادر به افزایش ظرفیت تولیدی و بالا بردن سطح درآمد و پس‌اندازها و اصلاح فرآیند تولید و سرمایه‌گذاری از محل پس‌اندازهای جاری نبوده، به‌نحوی که به سبب وجود تنگناها و موانع ساختاری در بخش عرضه که خود ناشی از کمبود سرمایه است، ریسک و مخاطره سرمایه‌گذاری افزایش یافته و موجب شده است افراد و صاحبان منابع، کمتر منابع مالی خود را در بخش‌های تولیدی به کار گیرند و از این‌رو امکانات جذب سرمایه در اقتصاد کشور ضعیف شود.

در همین زمینه مقایسه تحولات تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ایران با کشورهای منتخب نشان از عملکرد نامناسب تشکیل سرمایه ثابت در کشور است. مطابق آمارهای بانک جهانی، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در سال ۲۰۱۱ حدود ۱۳۹ میلیارد دلار به قیمت ۲۰۱۰ بود که به دلیل شرایط کشور در باقی ماندن مشکلات ساختاری و تحریم با کاهش مواجه شده و به ۹۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ رسیده است. این میزان از متوسط تشکیل سرمایه کشور ترکیه و کشورهای جنوب‌شرق آسیا نظیر مالزی و کره جنوبی و همچنین متوسط جهانی بسیار کمتر است، به طوری که متوسط رشد سالانه تشکیل سرمایه ثابت ناخالص طی دوره ۲۰۱۱-۲۰۱۷ کشور منفی بوده است (منفی ۴/۵ درصد). این در حالی است که طی همین مدت متوسط رشد سالانه سرمایه‌گذاری برای کشور مالزی ۷/۱ درصد، برای کشور ترکیه ۹ درصد، برای کشور کره جنوبی ۲/۷ درصد، برای حوزه یورو ۱/۵ درصد و برای جهان ۳ درصد بوده است. سهم ایران از نظر تشکیل سرمایه در جهان در سال ۲۰۱۱ بیش از ۰/۸ درصد بود که به ۰/۵ درصد در سال ۲۰۱۷ کاهش یافته است. همچنین سهم ایران از تولید جهانی و جمعیت جهانی در سال ۲۰۱۷ به ترتیب ۰/۷ و ۰/۱ بوده است. به این ترتیب مشکلات پیش آمده برای سرمایه‌گذاری طی دهه گذشته باعث شده برای رشد اقتصادی آینده کشور، نگرانی‌هایی به وجود آید. گزارش پیش‌رو براساس مطالعات و آمارهای مرکز پژوهش‌های توسعه آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه است.

رکوردشکنی سقوط ۲۸ ساله تشکیل سرمایه

در یک بررسی تاریخی برای سال‌های سپری شده دهه ۱۳۹۰ می‌توان گفت با تشدید تحریم‌ها و بدتر شدن فضای کسب‌وکار، کاهش واردات کالاهای سرمایه‌ای (به دلیل محدودیت‌های ارزی و نیاز به مدیریت واردات) و بازده بالاتر دارایی‌ها در بازارهای دیگر (طلا، ارز، مسکن و زمین) تشکیل سرمایه ثابت ناخالص افت شدید ۱۹ درصدی را در سال ۱۳۹۱ تجربه کرد. به‌رغم بهبود سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۹۲ و رشد ۲/۵ درصدی آن، این متغیر در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ عمدتاً به دلیل مشکلات تأمین منابع مالی (ناشی از کاهش قیمت نفت در سال ۹۴)، بالا بودن هزینه تأمین سرمایه و عدم تحول جدی در فضای کسب‌وکار، عملکرد مناسبی نداشت و به ترتیب کاهش ۱۲ و ۲/۷ واحد درصدی را تجربه کرد و به منفی ۷/۳ درصد در سال ۹۴ و به منفی ۵/۵ درصد در سال ۱۳۹۵ رسید. با بهبود نسبی شرایط بعد از سال ۱۳۹۵ و

همچنین رونق نسبی ساخت‌وساز مسکن، تشکیل سرمایه ثابت در سال ۱۳۹۶ به ۳/۶ درصد رسید. اما از فصل چهارم سال ۱۳۹۶ عمدتاً تحت تأثیر خروج آمریکا از برجام و بازگشت تحریم‌های فراسرزمینی یا ثانویه آمریکا، التهابات ارزی و سوءمدیریت داخلی، اقتصاد کشور در معرض نااطمینانی و عدم تعادل در بازارهای اقتصادی قرار گرفت که نتیجه آن، کاهش تشکیل سرمایه ثابت به ۵/۵ درصد در سال ۱۳۹۷ بود. بر پایه داده‌های مرکز آمار ایران، رشد تشکیل سرمایه ثابت در سال ۱۳۹۷ با نرخ منفی ۵/۵ درصد بوده است. در ۹ ماهه سال جاری نیز براساس داده‌های آماری مرکز آمار ایران، رشد تشکیل سرمایه ثابت به منفی ۲/۶ درصد رسیده که البته عمده دلیل این موضوع (بهتر شدن نسبت به سال ۱۳۹۷) ناشی از تشکیل سرمایه به بخش ساختمان بوده که رشد آن ۹ درصد امسال ۹/۶ درصد بوده است.

همچنین براساس آمارهای مذکور، حجم تشکیل سرمایه ثابت خالص در سال ۱۳۹۰ (سال پایه ۱۳۹۰) حدود ۱۳۵ هزار میلیارد تومان بوده که این میزان تا سال ۱۳۹۵ ۱۰۳ هزار میلیارد تومان، تا سال ۹۶ به ۱۰۷ هزار میلیارد تومان، تا سال ۹۷ به ۱۰۱ هزار میلیارد تومان و در ۹ ماهه امسال نیز به ۷۳ هزار و ۳۵۱ میلیارد تومان رسیده است. به این ترتیب، عملکرد اقتصاد کشور در زمینه تشکیل سرمایه ثابت طی سال‌های دهه ۹۰ مناسب نبوده و از روند بلندمدت خود نیز فاصله گرفته است به طوری که اگر سال ۱۳۷۰ تا سال ۱۳۹۰ را دوره بلندمدت فرض کنیم، در این دوره متوسط رشد سالانه تشکیل سرمایه ثابت در ایران ۴ درصد بوده، اما در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص با متوسط سالانه ۵/۹ درصد به صورت واقعی، کاهش یافته است. این کاهش در فاصله سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۲ (تشدید تحریم‌ها) بیشتر بوده و با متوسط سالانه ۱۲/۶ درصد اتفاق افتاده است. در پنج سال اخیر (دوره ۱۳۹۲-۱۳۹۷) اندکی از شدت منفی شدن کاسته شده و متوسط کاهش سالانه تشکیل سرمایه منفی ۲/۵ درصد بوده است. براساس محاسبات بانک مرکزی برای سال ۱۳۹۴ (آخرین سالی که اطلاعات وجود دارد) در کل تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ۴۵/۹ درصد مربوط به نهاد خاور، ۱۳/۸ درصد مربوط به نهاد دولت، ۱/۷ درصد مربوط به بخش نفت و ۳۹/۳ درصد مربوط به نهاد شرکت‌های غیرمالی است. در این سال سهم شرکت‌های مالی منفی بوده است، لذا با توجه به نقش مسلط خاورها و شرکت‌های غیرمالی در تشکیل سرمایه ثابت، هرگونه بهبود یا تخریب فضای کسب‌وکار می‌تواند آثار فوری و قابل توجهی بر عملکرد سرمایه‌گذاری داشته باشد.

در این زمینه بررسی روند رتبه جهانی فضای کسب‌وکار نشان می‌دهد جایگاه ایران بین ۱۸۹ کشور که از ۱۵۲ در گزارش ۲۰۱۳ به جایگاه ۱۱۷ در گزارش ۲۰۱۶ بهبود یافته بود، مجدداً بدتر شد و به ترتیب در گزارش ۲۰۱۷ به جایگاه ۱۲۰، در گزارش

۲۰۱۸ به جایگاه ۱۲۴، در گزارش ۲۰۱۹ به رتبه ۱۲۸ و در گزارش ۲۰۲۰ نیز به رتبه ۱۲۷ تنزل یافته است. همچنین گزارش اتاق بازرگانی از وضعیت کسب‌وکار نیز نشان می‌دهد فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در پایش کسب‌وکار ملی، مولفه‌های غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی‌ثباتی سیاست‌ها، مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب‌وکار و دشواری تأمین مالی از بانک‌ها را نامناسب‌ترین مولفه‌های محیط کسب‌وکار نسبت به سایر مولفه‌ها ارزیابی کرده‌اند. بر این اساس هرچه محیط کسب‌وکار نامساعد شود، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی کمتر و سرمایه‌گذاری نیز کمتر خواهد شد.

دولت از متهمان اصلی تشکیل سرمایه

اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (هزینه‌های عمرانی) مهم‌ترین کانال حضور بخش عمومی در فرآیند سرمایه‌گذاری کشور است و طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اصلی‌ترین کانال تزریق منابع بودجه‌ای در اقتصاد کشور جهت گسترش ظرفیت‌های زیربنایی و تولیدی محسوب می‌شود که به‌نوبه خود می‌تواند توسعه اقتصادی و شاخص‌های کلان اقتصادی در دوره‌های متوالی را تحت تأثیر خود قرار دهد. دولت طی سال‌های اخیر به دلیل چالش‌های منابع تأمین اعتبار سעי در تأمین منابع طرح‌های عمرانی در قالب اوراق بدهی و پرداخت اسناد خزانه داشته است و تاوانسته در مجموع در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ به ترتیب ۳۸ و ۴۴ هزار میلیارد تومان اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (در قالب پرداخت اسناد خزانه و پرداخت اعتبارات) پرداخت کند. برآوردهای اولیه حاکی از آن است که دولت در سال ۱۳۹۷ حدود ۵۰ هزار میلیارد تومانی پرداختی برای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای داشته است. البته باید توجه داشت هرچند در سال ۱۳۹۷ عملکرد اعتبارات تملک ۲۱/۴ درصد رشد داشته، اما با توجه به افزایش قیمت‌ها، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به قیمت ثابت ۱۳۹۰، بیش از ۱۷ درصد کاهش داشته است. بر همین اساس دولت در سال آینده رقم ۷۰ هزار میلیارد تومان برای هزینه‌های عمرانی در لایحه بودجه پیشنهاد داده که با توجه به جاماندگی این بودجه از تورم سال‌های اخیر، دولت خود یکی از متهمان اصلی افت شاخص تشکیل سرمایه است.

به‌هر حال با وجود بهبود پرداخت‌های اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای طی سال‌های اخیر و زمینه‌سازی‌های لازم برای استفاده از ابزار مشارکت عمومی-خصوصی (تصریح ۱۹ قانون بودجه ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸) برای اجرای پروژه‌ها و واگذاری آنها، همچنان طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دارای مشکلات متعدد است. افزایش بی‌رویه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (وجود ۷۱ هزار پروژه نیمه‌تمام)، عمدتاً تحت تأثیر نگاه‌های منطقی‌ای باعث شده مدام تعداد طرح‌های نیمه‌تمام افزایش و

کشور / حوزه	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۷	متوسط رشد سالانه دوره ۲۰۱۰-۲۰۱۷
ایران	۱۳۳	۱۳۹	۹۶	-۴.۵
ترکیه	۱۹۲	۲۳۸	۳۵۲	۹
عربستان	۱۲۹	۱۴۹	۱۵۱	۲.۳
آلمان	۶۶۴	۷۱۲	۷۸۵	۲.۴
فرانسه	۵۸۴	۵۹۶	۶۴۴	۱.۴
مالزی	۵۷	۶۱	۹۳	۷.۱
کره	۳۳۴	۳۳۷	۴۳۱	۳.۷
حوزه یورو	۲۶۱۵	۲۶۵۴	۲۸۵۰	۱.۲
حوزه OECD	۹۰۹۲	۹۴۲۶	۱۱۱۱۱	۲.۹
جهان	۱۵۴۵۲	۱۶۲۱۸	۱۸۹۷۶	۳

منبع: مرکز آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه

به تبع آن به دلیل محدودیت منابع بودجه‌ای، طول زمان اجرای طرح‌ها افزایش یابد. وجود مشکلاتی در مسیر اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، علاوه بر آنکه موجب طولانی شدن زمان اجرا و صرف هزینه‌های قابل ملاحظه‌ای برای تکمیل طرح‌ها می‌شود، به تحمیل هزینه فرصت از دست‌رفته بر بخش‌های اقتصادی و نیز توجه‌ناپذیر شدن برخی طرح‌ها در مراحل بعد منجر خواهد شد؛ به عبارت دیگر، گذشت زمان و تحولات فناوری و تغییر شرایط محیطی و اجتماعی ممکن است طرح‌هایی را که در یک مقطع زمانی دارای توجیه کافی هستند، در شرایط جدید توجیه‌ناپذیر سازد و در بسیاری موارد با اهداف کلان بودجه‌سازگار نباشد. این مسائل سبب عدم تحقق زمانی طرح‌ها و پروژه‌ها شده و به‌نوبه خود با ایجاد موانع و مشکلات بسیار در مسیر آغاز طرح‌های جدید، کشور را با اطمات جدی مواجه می‌سازد. براساس آخرین آمار موجود، برآورد امور تلفیق سازمان برنامه و بودجه نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۸ بیش از ۱۹۰ هزار میلیارد تومان (به قیمت سال‌های قبل) از منابع مالی کشور در طرح‌های نیمه‌تمام تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هزینه شده که به دلیل عدم بهره‌برداری از طرح‌ها، تاکنون عایدی مورد انتظار آن تحقق پیدا نکرده است. در نا کارآمدی هزینه‌های عمرانی دولت همین مقدار کافی است که به ادغام افزایش طرح‌ها و مشکلات تأمین مالی باعث شده طول زمان اجرای طرح‌های عمرانی از ۱۰/۸ سال در سال ۱۳۸۵ به ۱۴/۹ سال در ۱۳۹۷ و پیش‌بینی می‌شود به بیش از ۱۷/۱۵ سال در سال ۱۳۹۸ افزایش یابد. لذا افزایش طرح‌های نیمه‌تمام و تاخیر در زمان بهره‌برداری باعث افزایش استهلاک سرمایه‌ها و کاهش بهره‌وری سرمایه شده است.

بانک‌ها بازگیرید سرمایه‌گذاری

عامل مهم دیگر در تحولات سرمایه‌گذاری، تسهیلات اعطایی بانک‌هاست. با توجه به مشکلات به وجود آمده برای نظام پولی و بانکی کشور، به‌ویژه از ناحیه نائزری‌ها و تحریم، نرخ‌های سود تسهیلات همچنان بالا مانده و تأمین منابع برای تسهیلات اعطایی تسهیلات با مشکلاتی همراه شده است. بررسی این نسبت طی سال‌های ۹۱ تا ۹۷ نشان می‌دهد با وجود رشد منفی اقتصادی در سال‌های اخیر، نسبت تسهیلات به تولید ناخالص داخلی بالای ۱۹ درصد تا ۳۹ درصد ولی افزایش این رقم کمک زیادی به افزایش پایداری شدن رشد سرمایه‌گذاری‌ها و رشد اقتصادی نکرده است. در واقع تسهیلات بانکی کمتر برای تقویت رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری، بهره‌وری و کارایی، ایجاد و توسعه و رشد تقاضا هزینه شده‌اند و رقم آن عملاً متناثر از نرخ تورم و سود بانکی هر سال افزایش یافته است. از طرف دیگر طی سه سال اخیر، نسبت تسهیلات به محصول ناخالص داخلی از ارقام ۳۹ درصد در سال ۱۳۹۵، ۳۶ درصد در سال ۱۳۹۶ به ۳۲ درصد در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته است.

تسهیلات به‌ویژه سرمایه در گردش در بنگاه‌های تولیدی اهمیت بالایی دارد و کاهش نسبت یادشده یکی از عوامل کاهش سرمایه‌گذاری سال ۱۳۹۷ بوده است. بررسی میانگین موزون نرخ‌های سود (مورد انتظار) تسهیلات بانکی نشان می‌دهد میانگین نرخ مذکور که در دهه ۱۳۸۰ حدود ۱۶/۳ درصد بود، در دهه ۱۳۹۰ به ۱۸/۹ درصد افزایش یافته است. به این ترتیب،

سال / فصل	حجم تشکیل سرمایه ثابت ناخالص از سال ۱۳۹۰ تا ۹ ماهه ۹۸	درصد تغییرات
۱۳۹۰	۱۳۵,۱۳۹	-
۱۳۹۱	۱۱۱,۷۳۷	-۱۷.۳
۱۳۹۲	۱۱۵,۳۲۸	۳.۲
۱۳۹۳	۱۱۸,۱۷۸	۲.۵
۱۳۹۴	۱۰۹,۶۰۲	-۷.۳
۱۳۹۵	۱۰۳,۵۸۳	-۵.۵
۱۳۹۶	۱۰۷,۳۵۶	۳.۶
۱۳۹۷	۱۰۱,۴۴۱	-۵.۵
۹ ماهه ۱۳۹۸	۷۳,۳۵۱	-۲.۶

منبع: مرکز آمار ایران

رشد محصول ناخالص داخلی کشور و اجزای هزینه نهایی به قیمت‌های ثابت (سال پایه: ۱۳۹۰) - ارقام به درصد	تغییرات موجودی انبار و اشتباهات آماری	صادرات کالاها و خدمات	واردات کالاها و خدمات	خالص صادرات کالاها و خدمات	تشکیل سرمایه در ساختمان	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	هزینه مصرف نهایی خصوصی	هزینه مصرف نهایی عمومی	سال
۱۳۹۱	۲۷۷.۶	-۱۶.۴	-۲۳.۸	-۳۲.۲	-۲۶.۳	-۱۷.۳	-۲۰.۹	۱.۳	۱۳۹۱
۱۳۹۲	-۸۳.۳	-۱.۹	-۴.۱	-۷.۲	۰.۶	۳.۲	۳۷.۷	-۲.۳	۱۳۹۲
۱۳۹۳	۴۳.۰۳	-۱۲.۴	۱۰.۲	۴۴.۱	-۰.۱	۲.۵	-۲۱.۹	-۲.۶	۱۳۹۳
۱۳۹۴	۴۵.۳	-۱۸.۶	۱۲.۱	۴۰.۰	-۴.۱	-۷.۳	-۲۳.۹	-۲.۳	۱۳۹۴
۱۳۹۵	-۱۴.۶	۲.۷	۵۱.۸	۷۷.۸	-۱۱.۶	-۵.۵	۴.۳	۳.۴	۱۳۹۵
۱۳۹۶	۲۲.۴	۱۳.۴	-۳.۰	-۸.۰	۳.۷	۳.۶	۷.۵	۷.۲	۱۳۹۶
۱۳۹۷	-۳۴.۲	-۳۸.۳	-۱۳.۶	-۴.۲	-۴.۲	-۵.۵	۴.۵	-۲.۲	۱۳۹۷
۹ ماهه ۱۳۹۸	۵۶.۴	-۲۷.۱	-۳۲.۶	-۳۴.۱	۹.۶	-۲.۶	-۲.۴	-۶	۹ ماهه ۱۳۹۸

منبع: مرکز آمار ایران

طی سال‌های اخیر تشکیل سرمایه ثابت ناخالص تحت تأثیر شوک‌های بیرونی، مشکلات تأمین مالی و ناچیز بودن بهره‌وری سرمایه قرار داشته است. به‌ویژه بازگشت تحریم‌های آمریکا باعث افزایش نااطمینانی‌ها و نامناسب شدن فضای کسب‌وکار، ایجاد محدودیت‌های ارزی و مشکلات برای واردات کالاهای سرمایه‌ای کشور، کاهش نسبت تسهیلات به تولید ناخالص داخلی، کاهش سرمایه‌گذاری در بخش ساختمان خصوصی و دولتی به دلیل کاهش قدرت خرید خانوارهای متقاضی مسکن، افزایش هزینه ساخت‌وساز و کاهش ارزش واقعی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت شد که برآیند آنها کاهش تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به قیمت ثابت ۱۳۹۰ در سال ۱۳۹۷ بود.

معضل کاهش واردات کالاهای سرمایه‌ای

کالاهای سرمایه‌ای وارداتی یکی از اجزای مهم تشکیل سرمایه ثابت برحسب ماشین‌آلات و لوازم کسب‌وکار است. در این زمینه تحریم‌ها باعث ایجاد محدودیت‌های ارزی و مشکلات برای واردات کالاهای سرمایه‌ای کشور شده است. بررسی ترکیب واردات نشان می‌دهد نسبت واردات سرمایه‌ای به واردات (درصد) که در سال ۱۳۹۰ بالغ بر ۱۶/۸ درصد بود، در دوره تحریم ۱۳۹۱ به ۱۳/۸ درصد کاهش یافت. بعد از آن با مدیریت واردات، این نسبت باروند افزایشی به ۱۸/۵ درصد افزایش یافت. مجدداً کاهش قیمت نفت در سال ۱۳۹۶ و برقراری تحریم‌ها در سال ۱۳۹۷ این شاخص به ۱۵/۹ درصد در سال ۱۳۹۷ کاهش یافت. به‌لحاظ ارقام مطلق، میزان واردات سرمایه‌ای که در سال ۱۳۹۰ بالغ بر ۱۰/۴ میلیارد دلار بود در سال ۱۳۹۷ به ۶/۸ میلیارد دلار کاهش یافته است. به این ترتیب می‌توان گفت یکی از عوامل کاهش سرمایه‌گذاری برحسب ماشین‌آلات در سال ۱۳۹۷، کاهش واردات سرمایه‌ای بوده است که به برقراری تحریم‌های آمریکا و محدودیت‌های ارزی کشور برمی‌گردد.

هزینه‌های برای ارتقای تشکیل سرمایه در ایران

کاهش سرمایه‌گذاری در اقتصاد در کنار منفی بودن بهره‌وری سرمایه تهدیدی برای ظرفیت‌های تولیدی و آینده اقتصاد کشور است. در به وجود آوردن این شرایط، مشکلات ساختاری اقتصاد و مساله تحریم و آثار مرتبط با آن دخیل بوده‌اند. براین اساس اهم چالش‌های ساختاری عبارتند از: سرمایه‌محور بودن رشد اقتصادی کشور، لذا وابستگی آن به تحولات سرمایه‌گذاری، وجود زمینه‌های ایجاد مداوم نااطمینانی و ریسک برای اقتصاد، تنگناهای مالی و هزینه‌های بالای تأمین سرمایه، نهادگیری دولتی غیررقابتی موجود در اقتصاد و عدم اجازه به شکل‌گیری بخش خصوصی واقعی، بازدهی پایین فعالیت‌های تولیدی، وابستگی منابع سرمایه‌گذاری به درآمدهای نفتی، بهره‌وری پایین سرمایه، نارسایی سازوکار قیمت‌ها در تخصیص منابع و تشویق سرمایه‌گذاری، نبود زمینه‌های لازم برای توسعه بازار کالا و خدمات (توسعه و صادرات) و فقدان انگیزه لازم در بنگاه‌ها برای توسعه ظرفیت‌های تولید، عدم شکل‌گیری ذهنیت یکسان برای مفاهیم و الزامات برون‌گرایی اقتصادی، رقابت و فعالیت بخش خصوصی، قاچاق قابل توجه کالا و مدیریت ناکافی واردات. از آنجا که رشد بلندمدت تولید ناخالص داخلی از محل انباشت سرمایه تقریباً سخت و بسیار پرهزینه شده است، لذا آنها پیگیری سیاست‌های منجر به ارتقای بهره‌وری سرمایه می‌تواند در نهایت منجر به رشد اقتصادی شود. باید تلاش شود با در پیش گرفتن سیاست‌های بودجه‌ای، پولی، تجاری و ارزی مناسب در کنار اصلاحات ساختاری و اقدامات مؤثر، جلوی کاهش سرمایه‌گذاری و کاهش ظرفیت‌های تولیدی آینده کشور گرفته شود. در این راستا، پیگیری سیاست‌های زیر برای افزایش سرمایه‌گذاری پیشنهاد می‌شود:

۱. تنظیم سیاست‌های اقتصادی با هدف ایجاد ثبات در بازارهای اقتصادی.
۲. بازنگری اولویت‌های سرمایه‌گذاری
۳. حمایت همه‌جانبه از بخش خصوصی با کاهش مؤثر ریسک فعالیت‌های اقتصادی ارتقای خدمات عمومی به‌بنگاه‌ها، حمایت از حقوق مالکیت و تولید ثروت، مقررات زدایی، عدم مداخله دولت در تصمیم‌گیری فعالان اقتصادی خصوصی
۴. ارتقای بهره‌وری سرمایه با فعال کردن ظرفیت‌های بیکار در بنگاه‌های اقتصادی دارای توجیه اقتصادی
۵. اتخاذ سیاست‌های بودجه‌ای مناسب شامل: پیگیری سیاست‌های شامل افزایش سهم هزینه‌های عمرانی در ترکیب مصارف بودجه و کاهش مالیات بر شرکت‌ها، اهرم کردن منابع مالی دولتی با منابع سیستم بانکی در راستای کاهش هزینه‌تأمین مالی طرح‌های سرمایه‌گذاری، تمرکز بر استفاده از انواع مختلف قراردادهای مشارکت عمومی-خصوصی در اجرا و بهره‌برداری از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اعم از جدید، نیمه‌تمام، آماده بهره‌برداری و در حال بهره‌برداری، غربالگری و ساماندهی طرح‌ها و پروژه‌های ذی‌ربط و اولویت‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با هدف اتمام طرح‌های با سال خاتمه ۱۳۹۹ و در نهایت واگذاری طرح‌های قابل واگذاری به بخش غیردولتی.